

Sosiale vansker ved Aspergers syndrom

Nils Kaland

Aspergers syndrom, historier fra hverdagslivet

En mentaliseringstest for personer med Aspergers syndrom eller høytfungerende autisme. 156 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal, 2003. Pris NOK 200
ISBN 82-05-31412-8

Aspergers syndrom er en tilstand innenfor gruppen gjennomgripende utviklingsforstyrrelser eller autistiske tilstander.

Pasienter med denne lidelsen har svikt i sin sosiale fungering som blant annet medfører få eller ingen venner,

redusert forståelse av adekvat mellommenneskelig interaksjon og nedsatt evne til å sette seg inn i andre tenkemåter og følelser. Mange med Aspergers syndrom har avvikende ikke-verbal kommunikasjon, og talen kan være pedantisk og mangle variasjon. Rollefiguren Elling i Ingvar Ambjørnsens bøker har mange trekk som passer med diagnosen Aspergers syndrom.

Nils Kaland har arbeidet mye for å kartlegge sosial fungering og sosial kunnskap hos pasienter med Aspergers syndrom eller høytfungerende autisme. Boken baserer seg på Kaland's doktorgradsarbeid om mentaliseringsprosesser hos denne pasientgruppen. Mentalisering i denne sammenhengen er knyttet til det engelske begrepet «theory of mind» som betyr å forstå at andre mennesker har tanker, følelser, opplevelser, hensikter og oppfatninger.

I boken beskrives en test av mentalisering som Kaland har arbeidet med, samt resultater fra undersøkelse av 21 pasienter og en kontrollgruppe. Testen tar utgangspunkt i historier fra hverdagslivet og er en videreutvikling av Francesca Happé's *Strange stories*. Det er 13 fortellinger som illustrerer blant annet løgn, figurlig tale, misforståelse, spydighet, sjalusi og dobbelt bløff. Til hver fortelling er det 8–16 spørsmål som dekker både praktisk forståelse og forståelse av ulike kvaliteter ved mellommenneskelig samspill. Testen er laget først og fremst for å kunne hente ut kvalitative data i forbindelse med diagnostisk kartlegging. I boken beskriver Kaland også kvantitative forskjeller mellom pasienter med Aspergers syndrom og kontrollpersoner.

Bokens styrke ligger i beskrivelsen av historier som kan brukes for å få et bedre bilde av sosiale avvik hos pasienter med Aspergers syndrom. Det kan avdekkes store mangler i sosial knowhow som kan være

viktig å kjenne til både for pasienten selv og for dem vedkommende omgås til daglig. Svakheten i testen ligger i den store variasjon som ligger i fortolkningen av svarene. Testen har dermed ingen direkte relasjon til de diagnostiske kriteriene for Aspergers syndrom.

Kaland's bok vil kunne være til nytte for klinikere som arbeider med diagnostikk og behandling av pasienter med Aspergers syndrom og tilgrensende tilstander. Test av mentalisering vil kunne gi viktig supplerende informasjon om denne pasientgruppens plager.

Pål Zeiner

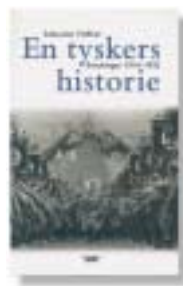
Sogn senter for barne- og ungdomspsykiatri
Ullevål universitetssykehus

En ny tysk klassiker

Sebastian Haffner

En tyskers historie

Erindringer 1914–1933. 262 s. Oslo: N.W. Damm & Søn, 2002. Pris NOK 289
ISBN 82-496-0443-1

Det var liten tvil hos tyske anmeldere da den avdøde historiker og publisist Sebastian Haffners (1907–99) etterlatte og ufullstendige erindringer om årene før den annen verdenskrig ble utgitt i 2000. De var skrevet i siste halvdel av 1930-

årene og beregnet til utgivelse i 1938, men da krigen nærmet seg, syntes Haffner de var for private. Det er de ikke. Det ble årets tyske bok, og i månedsvis toppet den de tyske bestselgerlister. Det tjener både boken og det tyske publikum til ære.

For her er det tale om et slags tysk selvoppgjør, en skildring av årene fra den første verdenskrigs begynnelse til Hitlers makt-overtakelse. Haffner, utdannet jurist med plan om å bli dommer, var en usedvanlig iakttagende. Han var, slik man også kan se det i en rekke andre bøker om tysk historie og politikk, i stand til å fremstille og problematisere på en original og medrivende måte. Det han forteller i denne boken er, med hans egne ord, «den private historien til en tilfeldig og så visst ikke spesielt betydningsfull ung mann i Tyskland». Det er riktig at vi ikke lærer noen motstandsmann å kjenne, ikke i ordets klassiske betydning. Haffner var heller ikke kommunist eller jøde. Det fikk han føle da han som tysker i 1938 ble internert i England, han hadde jo emigrert «uten grunn».

Den ideen som bærer fremstillingen, er tanken på en duell mellom en sterk og hensynsløs totalstat og et menneske som ønsker å være privat, uten å få lov til det. Synspunktet formidles gjennom en levende

beskrivelse av en ung akademikers oppvekst og utdanning. Haffners egen bakgrunn var det prøyssiske embetsverk. Det omfattet nazismen med forakt, hans far følte ikke det var en politisk motstander som vant i 1933. Det var barbarene som var kommet innenfor portene. Men det ble med forakten, noen egentlig motstand var det ikke tale om.

Historien fortelles på en slik måte at man, bedre enn av noen annen tekst jeg kjenner, kan forstå hvordan Hitlers maktovertakelse ble mulig. Det interessante er verken SAs eller SS' brutalitet. Det interessante er alle de pene menneskene som stemte på ham og som senere lot ham få frie tømmer etter Riksdagsbrannen. Her er tyske leger et godt eksempel. Ingen annen fagforening av høyt-utdannede, og muligens også av andre, hadde så høy andel medlemmer i nazipartiet som den tyske legeforening. Det var et sivilisasjonssammenbrudd som stadig er ufattelig, og der ingen forklaring har vært fyllestgjørende.

Hos Haffner er det betrakteren, ikke den heroiske motstand som står i sentrum, det er ønsket om å få være i fred som et sivilisert menneske. Da han oppdager at han ikke en gang kan være sammen med sin kjæreste, og for ham var det ikke noe poeng at hun var jødisk, flyktet han til England. Hun var hans kjæreste. Staten var opptatt av at hun var jødisk.

Manuskriptet han etterlot seg har en spennende teksthistorie, og det er ikke lenger tvil om at det er autentisk (Sebastian Haffner: *Als Engländer maskiert*, 2002). Han syntes selv ikke den var viktig nok da krigen brøt ut. Her måtte det slås på andre trommer. Jeg er heller ikke sikker på at den ville vakt slik oppsikt hvis den var utgitt i de første etterkrigsår. Da var fokus et annet. Haffner utgav selv mange bøker, men denne, som han ikke visste ville komme, blir nok stående som hans viktigste. Den fortjener en stor norsk leserkrets, og vi kan glede oss over at oversettelsen er utført av den ufattelig flittige Sverre Dahl.

Per E. Børdahl

Kvinneklinikken
Haukeland Universitetssykehus